

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území
Slovenskej republiky
podľa § 7a ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov
národnostných menšín v znení neskorších predpisov**

2012

Obsah

Úvod.....	3
1 Vnútroštátny legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike.....	4
2 Medzinárodnoprávny rámec používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike.....	10
3 Dôvody, priebeh a následky legislatívnych zmien vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike v rokoch 2010 až 2012.....	13
4 Nelegislatívne opatrenia podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny v oblasti používania jazykov národnostných menšín v rokoch 2010 až 2012.....	17
5 Nelegislatívne opatrenia Úradu vlády Slovenskej republiky a Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky v oblasti používania jazykov národnostných menšín	22
6 Závery.....	24

Úvod

Úrad vlády Slovenskej republiky podľa § 7a zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov predkladá vláde Slovenskej republiky raz za dva roky správu o stave používania jazykov menšín na území Slovenskej republiky. K tejto správe pred jej predložením zaujme stanovisko Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Na tento účel je Úrad vlády Slovenskej republiky oprávnený vyžadovať od orgánov verejnej správy informácie a písomné podklady o používaní jazyka menšín v oblasti ich pôsobnosti. Prvú správu predloží Úrad vlády Slovenskej republiky do 31. decembra 2012.

Predkladaná správa bola vyhotovená na základe podkladov zhromaždených Úradom vlády Slovenskej republiky v období od roku 2010 do roku 2012. Správa sa venuje legislatívnym a nelegislatívnym opatreniam v oblasti používania jazykov národnostných menšín a podáva obraz o používaní jazykov národnostných menšín orgánmi územnej samosprávy a orgánmi miestnej štátnej správy najmä na základe prieskumov uskutočnených v rokoch 2011 až 2012.

Správa bola vyhotovená Úradom vlády Slovenskej republiky v spolupráci s Úradom splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny.

1 Vnútroštátny legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike

Základným dokumentom upravujúcim práva príslušníkov národnostných menšín je Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). V čl. 34 ods. 1 a 2 ústavy je upravené právo na všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie, právo na vzdelanie v jazykoch národnostných menšín, právo používať jazyk národnostnej menšiny v úradnom styku a právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín. Tieto práva sú zaradené medzi základné práva a slobody, t. j. sú nescudziteľné, nepremlčateľné, neodňateľné a nezrušiteľné a nemôžu byť predmetom referenda (čl. 93 ods. 3 ústavy).

Legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v zmysle ústavnej úpravy dopĺňajú ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy, a to najmä:

- zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 184/1999 Z. z.“),
- zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 270/1995 Z. z.“),
- zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov,

- zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 46/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov,
- nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 535/2011 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z.“),
- nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 Z. z. (ďalej len „nariadenie vlády č. 221/1999 Z. z.“).

Najkomplexnejšia úprava práva na používanie jazykov národnostných menšín je obsiahnutá v zákone č. 184/1999 Z. z. Zákon č. 184/1999 Z. z. v nadväznosti na ústavnú úpravu, ustanovuje osobnú pôsobnosť pri práve používania jazykov národnostných menšín:

podľa § 1 ods. 1 právo používať jazyk národnostnej menšiny má občan Slovenskej republiky, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine. Citovaný zákon v § 1 ods. 2 ustanovuje, čo sa rozumie pod pojmom jazyk národnostnej menšiny: ide o kodifikovaný alebo štandardizovaný jazyk tradične používaný na území Slovenskej republiky jej občanmi patriacimi k národnostnej menšine, ktorý je odlišný od štátneho jazyka; jazykom menšiny je bulharský jazyk, český jazyk, chorvátsky jazyk, maďarský jazyk, nemecký jazyk, poľský jazyk, rómsky jazyk, rusínsky jazyk a ukrajinský jazyk.

Predmetom zákona č. 184/1999 Z. z. je predovšetkým používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku, označenia v jazyku národnostných menšín, miestne referendum o zmene označenia obce v jazykoch menšín, informovanie v jazykoch národnostných menšín, právomoci Úradu vlády Slovenskej republiky na úseku používania jazykov národnostných menšín a správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín. Zákon č. 184/1999 Z. z. má územne obmedzenú pôsobnosť, pretože väčšina jeho ustanovení sa vzťahuje výlučne na územie obcí, ktoré sú uvedené v nariadení vlády č. 221/1999 Z. z. V niektorých ďalších ustanoveniach zákon iba odkazuje na iné existujúce právne predpisy. Výnimku z územne obmedzenej pôsobnosti zákona tvoria len dve nové ustanovenia, a to ods. 8 v § 2, ktorý príslušnej národnostnej menšine umožňuje používanie jazyka národnostnej menšiny v ústnej komunikácii so zamestnancom orgánu verejnej správy (za podmienky, že s tým zamestnanec orgánu verejnej správy a osoby zúčastnené na konaní súhlasia) aj mimo územia obcí uvedených v nariadení vlády č. 221/1999 Z. z. Druhým ustanovením v zákone č. 184/1999 Z. z., ktoré nie je viazané na územie obcí uvedených v nariadení vlády č. 221/1999 Z. z., resp. neodkazuje na už existujúcu právnu úpravu, je odsek 5 v § 4, týkajúci sa používania označení geografických objektov v publikáciách a na iných miestach, kde sa používajú jazyky národnostných menšín.

Nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z., ktoré nadobudlo účinnosť 1. januára 2012, je vykonávacím predpisom k zákonu č. 184/1999 Z. z. a upravuje podrobnosti v súvislosti s informovaním o možnosti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku a v súvislosti s formou dvojazyčných úradných dokumentov. Niektoré pravidlá používania jazykov národnostných menšín upravuje zákon č. 270/1995 Z. z., ktorého hlavným predmetom je úprava používania štátneho jazyka. V zmysle čl. 6 ods. 1 ústavy na území Slovenskej republiky je štátnym jazykom slovenský jazyk. Podľa § 1 ods. 4 zákona č. 270/1995 Z. z. ak tento zákon neustanovuje inak, na

používanie jazykov národnostných menšín a etnických skupín sa vzťahujú osobitné predpisy; zákon č. 184/1999 Z. z. má teda postavenie *lex specialis* v prípade, ak mu takéto postavenie prizná zákon č. 270/1995 Z. z.

Ďalšie zákony upravujúce používanie jazykov národnostných menšín sa zaoberajú rôznymi oblasťami, ako napr. správne konanie, občianske súdne konanie, trestné konanie, voľby, školstvo, meno a priezvisko, matrika, televízne a rozhlasové vysielanie a pod.

Zákon č. 184/1999 Z. z. ustanovuje povinnosti v oblasti používania jazykov národnostných menšín pre orgány miestnej štátnej správy, orgány územnej samosprávy a právnické osoby zriadené orgánmi územnej samosprávy (ďalej len „orgány verejnej správy“) v obciach vymedzených zákonom č. 184/1999 Z. z., ako aj pre Úrad vlády Slovenskej republiky.

Podľa § 2 zákona č. 184/1999 Z. z. orgány verejnej správy v obciach vymedzených citovaným zákonom od občanov Slovenskej republiky patriacich k národnostnej menšine prijímajú podania, písomné listiny a dôkazy v jazykoch národnostných menšín a na podania podané v jazykoch národnostných menšín poskytnú odpoveď, okrem štátneho jazyka, aj v jazyku národnostnej menšiny, ak nejde o verejnú listinu (táto výnimka sa netýka verejných listín, ktorými sú povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia). Orgány verejnej správy v obciach vymedzených citovaným zákonom vydávajú rovnopisy rozhodnutí v jazykoch národnostných menšín, ak o to občan Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine požiadal, alebo ak podanie, ktorým bolo konanie začaté, bolo napísané v jazyku národnostnej menšiny. Orgány verejnej správy v obciach vymedzených citovaným zákonom na základe požiadania občanov Slovenskej republiky patriacich k národnostnej menšine vydávajú dvojazyčné rodné listy, sobášne listy, úmrtné listy, povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia, ako aj úradné formuláre v rozsahu svojej pôsobnosti. Na budovách orgánov verejnej správy v obciach vymedzených citovaným zákonom sa uvedie ich označenie okrem štátneho jazyka aj v jazyku národnostnej menšiny aj s označením obce. Orgány verejnej správy v obciach vymedzených citovaným zákonom umiestnia informáciu o možnosti používania jazykov národnostných menšín v ich sídle na dobre viditeľnom mieste. Ide o informáciu, ktorej vzor ustanovuje nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z.

Povinnosti v oblasti označení v jazykoch národnostných menšín vyplývajú z ustanovení § 4 zákona č. 184/1999 Z. z. § 4 ods. 1 ustanovuje povinnosti v súvislosti s uvádzaním označení obce v jazyku národnostnej menšiny; označenie obce v jazyku

národnostnej menšiny sa uvádza popri názve obce v štátnom jazyku na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, budovách orgánov verejnej správy alebo rozhodnutiach vydaných v jazyku menšiny, ak je takéto označenie uvedené v nariadení vlády podľa § 2 ods. 2, t. j. v nariadení vlády č. 221/1999 Z. z. Povinnosť uvádzať označenie obce v jazyku národnostnej menšiny na dopravnej značke označujúcej začiatok obce a koniec obce sa vzťahuje na subjekt, ktorý je správcom cesty, na ktorej sa príslušná dopravná značka nachádza. Označenie obce v jazyku národnostnej menšiny v súlade s nariadením vlády č. 221/1999 Z. z. sa môže uvádzať aj pri označení železničnej stanice, autobusovej stanice, letiska a prístavu. Tieto označenia musia byť v súlade s príslušnými osobitnými predpismi (napr. zákon č. 513/2009 Z. z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a pod.). Zákon č. 184/1999 Z. z. v obciach vymedzených citovaným zákonom ako povinnosť ustanovuje uvádzať v jazyku národnostnej menšiny informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov Slovenskej republiky nachádzajúce sa na miestach prístupných pre verejnosť. Táto povinnosť sa týka každého bez ohľadu na charakter subjektu (všetky fyzické osoby a právnické osoby). Orgány verejnej správy v obciach vymedzených citovaným zákonom sú povinné poskytovať informácie v rámci ich pôsobnosti na požiadanie o všeobecne záväzných právnych predpisoch. Zákon umožňuje (ale neukladá ako povinnosť) vydávať všeobecne záväzné nariadenia obcí v jazykoch národnostných menšín, ako aj uvádzať všetky informácie a oznamy v jazyku národnostnej menšiny (možnosť pre každého v obciach vymedzených citovaným zákonom); možnosť uvádzania v jazyku národnostnej menšiny sa týka aj pomníkov, pamätných tabúl a pamätníkov, ulíc a iných miestnych geografických značení. Označenia geografických objektov (sídlných i nesídlných, z územia Slovenskej republiky aj mimo), ktoré sú vžitú a zaužívané v jazyku národnostnej menšiny, sa môžu uvádzať v odborných publikáciách, v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti orgánov verejnej správy, ak sa v nich používa jazyk národnostnej menšiny, aj v jazyku národnostnej menšiny, popri štandardizovaných názvoch v štátnom jazyku.

Označenie obce v jazyku národnostnej menšiny v obciach vymedzených zákonom č. 184/1999 Z. z. je možné zmeniť prostredníctvom miestneho referenda v zmysle § 4a zákona č. 184/1999 Z. z.; následkom miestneho referenda môže byť zmena označenia obce v jazyku národnostnej menšiny v prílohe nariadenia vlády č. 221/1999 Z. z.

V sociálnej a zdravotníckej oblasti (zdravotnícke zariadenia a zariadenia sociálnych služieb alebo zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) sa v obciach vymedzených zákonom č. 184/1999 Z. z. umožňuje komunikácia personálu a pacientov/klientov v jazykoch národnostných menšín, ale neukladá sa povinnosť pre žiadne subjekty zabezpečovať možnosť používania jazyka národnostnej menšiny.

V oblasti informovania občanov v jazykoch národnostných menšín zákon ukladá povinnosť pre obce vymedzené zákonom č. 184/1999 Z. z. uvádzať taxatívne vymedzený výpočet dôležitých informácií na úradnej tabuli obce, na webovom sídle obce a vo vydávanej periodickej tlači aj v jazyku národnostnej menšiny. V ďalších prípadoch (miestny rozhlas alebo iné technické zariadenia, príležitostné tlačoviny určené pre verejnosť na kultúrne účely, katalógy galérií, múzeí, knižníc, programy kín, divadiel, koncertov a ostatných kultúrnych podujatí) umožňuje používanie jazyka národnostnej menšiny, ale neukladá povinnosti.

Zákon č. 184/1999 Z. z. v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania v jazykoch národnostných menšín odkazuje na osobitné zákony, napríklad na zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov.

Úrad vlády Slovenskej republiky poskytuje odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy a organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní zákona č. 184/1999 Z. z. a predkladá vláde Slovenskej republiky raz za dva roky správu o stave používania jazykov menšín na území Slovenskej republiky. Úrad vlády Slovenskej republiky prejednáva aj správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín.

2 Medzinárodnoprávny rámec používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike

Ochrana práv príslušníkov národnostných menšín je predmetom úpravy medzinárodných zmlúv a dokumentov v rámci rôznych organizácií a na rôznych úrovniach. Práva osôb patriacich k národnostným menšinám sú predmetom pozornosti viacerých medzinárodných organizácií (OSN, Rada Európy a OBSE). Postavenie a práva príslušníkov národnostných menšín čiastočne upravujú aj niektoré dokumenty Európskej únie, ako aj bilaterálne medzištátne zmluvy. Slovenská republika je zmluvnou stranou všetkých medzinárodných dohovorov týkajúcich sa ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám.

Medzinárodné zmluvy v rámci Rady Európy v oblasti ochrany práv príslušníkov národnostných menšín sú najmä nasledujúce:

- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950, oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb.) – neupravuje vyslovene používanie jazykov národnostných menšín, ale obsahuje všeobecne formulované ustanovenie o zákaze diskriminácie založenej na akomkoľvek pôvode vrátane jazyka a príslušnosti k národnostnej menšine vzťahujúce sa k právam ním a jeho dodatkovými protokolmi priznaných. Okrem čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zakotvuje všeobecný zákaz diskriminácie Protokol č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (SR nie je zmluvnou stranou).
- Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (1995, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 160/1998 Z. z.) – prvý komplexný záväzný medzinárodný dokument upravujúci práva príslušníkov národnostných menšín. Jazykovým právam sa venuje najmä v článkoch 10 a 11. Tretia hodnotiaca správa poradného výboru o Slovenskej republike bola vydaná 27. mája 2010. V rezolúcii Výboru ministrov prijatej 6. júla 2011 sa ako otázka vyžadujúca okamžité riešenie uvádza potreba uskutočnenia adekvátnych krokov pre prijatie komplexnejšej legislatívnej úpravy používania jazykov národnostných menšín s cieľom zabezpečenia rovnováhy medzi legitímnou podporou štátneho jazyka a právami osôb patriacich k národnostným menšinám, ako to ustanovuje Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín; uprednostniť politiku stimulov pred represívnym prístupom vo vzťahu k novele zákona č. 270/1995 Z. z. tak vo verejnej, ako aj v súkromnej sfére.

Rezolúcia Výboru ministrov je dostupná na webovej stránke http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/default_en.asp.

- Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov (1992, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 588/2001 Z. z.) – medzinárodná zmluva, ktorá poskytuje komplexnú ochranu regionálnym alebo menšinovým jazykom. Odporúčania Výboru ministrov o uplatňovaní Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike v druhom monitorovacom kole, z 18. novembra 2009 obsahovali odporúčanie o prehodnotenie podmienky, podľa ktorej by osoby hovoriace menšinovými jazykmi mali predstavovať aspoň 20 % obyvateľstva obce na to, aby boli uplatniteľné záväzky v oblasti verejnej správy; zabezpečenie výučby všetkých menšinových jazykov na všetkých príslušných úrovniach a informovali rodičov o jej dostupnosti; zlepšenie dostupnosti verejnoprávneho televízneho a rozhlasového vysielania vo všetkých menšinových jazykoch a podporili súkromné rozhlasové a televízne vysielanie v menšinových jazykoch zrušením obmedzení vyplývajúcich z príslušných právnych predpisov; podporu vydávanie novín v menšinových jazykoch. Tretie kolo monitorovania sa začalo predložením tretej správy o implementácii Slovenskou republikou Rade Európy; správu schválila vláda Slovenskej republiky 11. januára 2012. Výbor expertov k Európskej charte regionálnych alebo menšinových jazykov navštívil Slovenskú republiku 30. mája –1. júna 2012 a v roku 2012 by mala byť poskytnutá tretia hodnotiaca správa.

Rada Európy venuje náležitú pozornosť jazykovým právam osôb patriacich k národnostným menšinám. Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) ako odborný orgán Rady Európy na základe žiadosti vlády Slovenskej republiky 15. októbra 2010 poskytla posudok o zákone č. 270/1995 Z. z.. Posudok Benátskej komisie poukazuje na to, že z dôvodu právnej istoty by bolo potrebné ujasniť vzťah medzi zákonom o štátnom jazyku a ostatnými právnymi predpismi týkajúcimi sa ochrany národnostných menšín. Ďalej, v bode 136 posudku sa uvádza, že „Benátska komisia ďalej považuje niektoré ustanovenia zákona o štátnom jazyku za nezlučiteľné s medzinárodnými záväzkami, ku ktorým Slovenská republika pristúpila, a preto by mali byť prehodnotené. Predmetné ustanovenia sa týkajú: povinnosti používať štátny jazyk v úradnom styku v oblastiach, kde menšinové obyvateľstvo nedosahuje 20 percentnú hranicu; povinnosti súkromných osôb používať úradný jazyk pri komunikácii so štátnymi a verejnými orgánmi;

povinnosti používať štátny jazyk v súdnom a správnom konaní a v konaní pred orgánmi činnými v trestnom konaní, ak má osoba dostatočnú znalosť štátneho jazyka; a neuznávania zmlúv vyhotovených v jazyku menšiny.“ V bode 137 sa uvádza: „Benátska komisia sa na záver domnieva, že niektoré opatrenia na podporu a ochranu štátneho jazyka v znení uvedenom v zákone o štátnom jazyku by mali byť dôsledne preskúmané a prípadne zrevidované tak, aby sa predišlo ich neprimeraným účinkom. Predmetné ustanovenia sa týkajú: povinnosti používať štátny jazyk vo všetkých úradných záznamoch a dokumentoch cirkví a náboženských spoločností, ktoré sú určené pre verejnosť; povinnosti škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny viesť celú pedagogickú a ďalšiu dokumentáciu aj v štátnom jazyku; povinnosti používať štátny jazyk pri kultúrnych podujatiach; povinnosti používať štátny jazyk v ozbrojených silách, ozbrojených zboroch a hasičských jednotkách; používať štátny jazyk pri písomných právnych úkonoch a dokumentoch v pracovnom právnom vzťahu alebo v obdobnom pracovnom vzťahu; povinnosti viesť v štátnom jazyku finančnú a technickú dokumentáciu a stanovky združení, spolkov politických strán, politických hnutí a obchodných spoločností; povinnosti súkromných osôb používať štátny jazyk v nápisoch, reklamách a oznamoch určených pre verejnosť; a systému finančných pokút.“

Odporúčania Benátskej komisie uvedené v posudku z októbra 2010 sa čiastočne zohľadnili pri novelizáciách zákona č. 270/1995 Z. z. a zákona č. 184/1999 Z. z. z roku 2011. Prijatím týchto noviel sa zabezpečilo zvýšenie právnej ochrany práv príslušníkov národnostných menšín žijúcich na území Slovenskej republiky. Niektoré odporúčania Benátskej komisie sú v súčasnosti zapracované v platnom znení zákona č. 270/1995 Z. z. Odporúčanie Benátskej komisie vzťahujúce sa na možnosť komunikácie v menšinovom jazyku aj v obciach, ktoré nedosahujú 20 % hranicu, sa zapracovalo do textu zákona č. 184/1999 Z. z. v prípade ústnej komunikácie a zároveň sa znížila hranica na používanie jazykov národnostných menšín na 15 % podľa dvoch po sebe nasledujúcich sčítaní obyvateľov.

Celý posudok Benátskej komisie bol zverejnený na webovej stránke <http://www.venice.coe.int>.

V rámci OBSE sa ochrane práv príslušníkov národnostných menšín venuje najmä Vysoký komisár pre otázky národnostných menšín. Vysoký komisár Knut Vollebaek v posledných rokoch úzko spolupracoval s vládou Slovenskej republiky aj pri riešení otázok v súvislosti s používaním jazykov národnostných menšín. Knut Vollebaek naposledy navštívil Slovenskú republiku 10. októbra 2012, kedy rokoval s viacerými predstaviteľmi vlády

Slovenskej republiky a s ďalšími subjektmi (zástupcami národnostných menšín, samosprávami, politickými stranami) okrem iného aj o otázkach používania jazykov národnostných menšín.

3 Dôvody, priebeh a následky legislatívnych zmien vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike v rokoch 2010 až 2012

V roku 2011 došlo ku komplexnej revízii vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti používania jazykov národnostných menšín. Dôvody legislatívnych zmien súviseli s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2010-2014, v ktorom sa vláda Slovenskej republiky zaviazala naplniť princíp efektívnej rovnosti všetkých občanov Slovenskej republiky aj novelizáciou zákona o používaní jazykov národnostných menšín, zákona o geodézii a kartografii a zákona o označovaní obcí a ďalších súvisiacich právnych predpisov. Napriek novelizácii viacerých zákonov a iných právnych predpisov v tejto oblasti možno konštatovať, že zámer vlády vyjadrený v programovom vyhlásení vlády dokončiť implementáciu Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, nebol úplne naplnený.

Podľa dôvodovej správy zákona č. 204/2011 Z. z. vlastný jazyk je základným znakom identity každej národnostnej menšiny a prvotným prostriedkom kultúrneho života jej príslušníkov. Preto je ochrana jazykov národnostných menšín nevyhnutná pre zachovanie kultúr národnostných menšín. Aktívne vystupovanie štátu pri ochrane jazykov národnostných menšín je dôležité nielen z hľadiska ochrany kultúr národnostných menšín a etnických skupín, ale aj z hľadiska ochrany života, zdravia, bezpečnosti a majetku príslušníkov národnostných menšín. Táto ochrana sa musí vzťahovať na viaceré oblasti spoločenského života, na úradný styk, kultúru a ďalšie vybrané oblasti. V dôvodovej správe sa ďalej uvádza, že Slovenská republika prijala v roku 2009 novelu zákona č. 270/1995 Z. z., ktorá vo viacerých oblastiach sprísnila úpravu používania štátneho jazyka Slovenskej republiky. Účelom zákona podľa dôvodovej správy je zosúladienie úprav používania štátneho jazyka a používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky ako aj pokračovanie v implementácii medzinárodných dohovorov v oblasti ochrany práv národnostných menšín a etnických skupín.

Národná rada Slovenskej republiky dňa 28. júna 2011 schválila zákon č. 204/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/1999 Z. z. v znení zákona č. 318/2009 Z. z. a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ktorý následne nadobudol účinnosť 1. júla 2011. Zákon č. 204/2011 Z. z. zmenil a doplnil nasledujúce právne predpisy:

- zákon č. 184/1999 Z. z.,
- zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov
- zákon č. 346/1990 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 270/1995 Z. z.,
- zákon č. 46/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov.

Ako dovŕšenie revízie legislatívy v oblasti používania jazykov národnostných menšín vláda Slovenskej republiky dňa 19. decembra 2011 schválila nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky

patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva (ďalej len „nariadenie vlády č. 534/2011 Z. z.“) a nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z. Nariadenie vlády č. 534/2011 Z. z. novelizovalo nariadenie vlády č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva. Došlo k zmene príloh nariadenia tým, že k jednotlivým názvom obcí boli pripojené ich označenia v jazykoch národnostných menšín. Tým sa ustanovil nový oficiálny zoznam označení obcí v jazykoch národnostných menšín. Podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny zriadil na účel spracúvania zoznamu označení obcí v jazykoch národnostných menšín, ktorý je súčasťou predkladaného návrhu, odbornú pracovnú skupinu zloženú z historikov a jazykovedcov ovládajúcich jazyky príslušných národnostných menšín. Pri príprave boli zohľadnené aj označenia obcí uvedené v prílohe zákona č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín, ktorý bol 1. júlom 2011 zrušený, ale aj jazykové a spoločenské hľadiská. Zoznam označení obcí v jazykoch národnostných menšín uvedený v návrhu novely nariadenia vlády vychádza z tradičného používania označení príslušných obcí, pričom berie ohľad na súčasné požiadavky miestnych obyvateľov a na mierové spolunažívanie rôznych národností. Nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z. upravuje niektoré podrobnosti pri uplatňovaní zákona č. 184/1999 Z. z., a to v súvislosti s poskytovaním informácií orgánov verejnej správy o možnosti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku, ako aj v súvislosti s formou dvojjazyčných úradných dokumentov.

Ďalšie legislatívne zmeny nastali po parlamentných voľbách v roku 2012, kedy nebol vymenovaný podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny, teda právomoci viazané na túto funkciu nemohli byť ďalej vykonávané. Národná rada Slovenskej republiky schválila dňa 11. septembra 2012 zákon č. 287/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Citovaný zákon nadobudol účinnosť 1. októbra 2012 okrem niektorých ustanovení, ktoré nadobudnú účinnosť 1. januára 2013. Citovaný zákon novelizoval aj zákon č. 184/1999 Z. z. Právomoci a povinnosti, ktoré do 1. októbra 2012 prináležali podpredsedovi vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny, prešli od 1. októbra 2012 na Úrad vlády Slovenskej republiky.

Vláda Slovenskej republiky vymenovaná dňa 4. apríla 2012 sa vo svojom programovom vyhlásení zaviazala, že bude chrániť priaznivé podmienky na používanie jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike.

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 264 zo dňa 13. júna 2012 dňom 14. júna 2012 vymenovala splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej len „splnomocnenec“) a zároveň schválila jeho štatút. Splnomocnenec je poradným orgánom vlády Slovenskej republiky, ktorý plní úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia národnostných menšín. Splnomocnenec vykonáva svoje úlohy prostredníctvom Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny, ktorý je organizačným útvarom Úradu vlády Slovenskej republiky. Splnomocnenec najmä dbá o presadzovanie a dodržiavanie vnútroštátnych a medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, pripravuje, navrhuje a realizuje v súčinnosti s Úradom vlády Slovenskej republiky, ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy strednodobé a dlhodobé opatrenia v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín, podporuje zachovanie, vyjadrenie, ochranu a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, podporuje participáciu príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných a dbá o skvalitnenie výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín. Splnomocnenec, okrem iného monitoruje, analyzuje a vyhodnocuje dodržiavanie práv príslušníkov národnostných menšín orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými príslušnými subjektmi a každoročne predkladá vláde Slovenskej republiky správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín najneskôr do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka; spolupodieľa sa na tvorbe správ o plnení medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, na požiadanie, alebo z vlastnej iniciatívy pripravuje stanoviská a návrhy k legislatívnym a nelegislatívnym opatreniam súvisiacim s postavením a právami príslušníkov národnostných menšín, poskytuje súčinnosť z vlastnej iniciatívy, alebo na požiadanie orgánom štátnej správy pri plnení verejných politík v súvislosti s postavením a právami príslušníkov národnostných menšín, poskytuje súčinnosť na požiadanie orgánom územnej samosprávy a iným príslušným subjektom pri plnení verejných politík v súvislosti s postavením a právami príslušníkov národnostných menšín, spolupracuje s medzinárodnými organizáciami v oblasti práv príslušníkov národnostných menšín.

4 Nelegislatívne opatrenia podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny v oblasti používania jazykov národnostných menšín v rokoch 2010 až 2012

Podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny vykonával svoju činnosť najmä na základe zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov. Novelizáciou zákona č. 184/1999 Z. z. podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny nadobudol konkrétne právomoci aj v oblasti používania jazykov národnostných menšín, a to poskytovanie odbornej a metodickej pomoci pri vykonávaní zákona, predkladanie správy o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky a prejednávanie správnych deliktov na úseku používania jazykov národnostných menšín. Podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny vykonával tieto právomoci prostredníctvom svojich odborných útvarov, najmä prostredníctvom sekcie národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky.

Po 1. júli 2011 odborné útvary podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny, najmä sekcia národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky, prijali opatrenia na zefektívnenie uplatňovania zákona č. 184/1999 Z. z.. Plán obsahoval návrh opatrení potrebných na efektívny a hospodárny výkon zákona od 1. júla 2011 do 30. júna 2012. Prechodné ustanovenia zákona obmedzili účinnosť niektorých ustanovení zákona do 30. júna 2012 a orgány verejnej správy boli povinné uskutočniť opatrenia potrebné na zosúladenie skutočného stavu s týmito ustanoveniami do 30. júna 2012. Navrhnuté opatrenia sekcie národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky vychádzali zo skutočnosti, že legislatívne zmeny odôvodňujú celkom nový prístup k zákonu a k jeho vykonaniu. Príslušné orgány verejnej správy sa podľa zákona mali pripraviť do 30. júna 2012 na nasledujúce povinnosti:

- a) vydávanie dvojazyčných rodných listov, sobášnych listov, úmrtných listov, povolení, oprávnení, potvrdení, vyjadrení a vyhlásení,
- b) vydávanie rozhodnutí v správnom konaní okrem znenia v štátnom jazyku aj v jazyku menšiny na požiadanie alebo v prípade, ak sa konanie začalo podaním v jazyku menšiny,
- c) uvedenie označenia orgánu verejnej správy umiestneného na budove,

- d) poskytovanie dvojazyčných úradných formulárov,
- e) uvádzanie označenia obce v jazyku menšiny na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, budovách alebo rozhodnutiach vydaných v jazyku menšiny.

Z dôvodu zabezpečenia jednotného postupu pri uplatňovaní zákona č. 184/1999 Z. z. podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny v júli 2011 oslovil všetkých ministrov a vedúcich ostatných ústredných orgánov štátnej správy a požiadal ich o spoluprácu v uplatňovaní zákona. Sekcia národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky na základe odpovedí ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy nadviazala kontakt s tými subjektmi, pre ktoré vyplývajú povinnosti zo zákona č. 184/1999 Z. z. a zistila, že tieto ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy majú vo svojej pôsobnosti orgány verejnej správy, ktoré sú povinné na miestnej úrovni uplatňovať zákon č. 184/1999 Z. z.:

- a) Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (8 príslušných orgánov miestnej štátnej správy),
- b) Ministerstvo financií Slovenskej republiky (21 príslušných orgánov miestnej štátnej správy),
- c) Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (19 príslušných orgánov miestnej štátnej správy),
- d) Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (25 príslušných orgánov miestnej štátnej správy),
- e) Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (25 príslušných orgánov miestnej štátnej správy; v rámci Ministerstva vnútra Slovenskej republiky má osobitné postavenie Policajný zbor a Hasičský a záchranný zbor),
- f) Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (7 príslušných orgánov miestnej štátnej správy),
- g) Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (8 príslušných orgánov miestnej štátnej správy),
- h) Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (12 príslušných orgánov miestnej štátnej správy).

Úrad vlády Slovenskej republiky v období od júla do októbra 2011 uskutočnil sériu rokovaní s príslušnými ministerstvami a ústrednými orgánmi štátnej správy, v priebehu ktorých zmapoval súčasný stav prípravy na uplatňovanie zákona a dohodol potrebné opatrenia s partnermi. V rámci tejto série rokovania sa ukázala potreba prijatia podrobnejšej úpravy niektorých ustanovení zákona č. 184/1999 Z. z. vo forme nariadenia vlády. V nadväznosti na toto zistenie predložil podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny vláde Slovenskej republiky návrh nariadenia vlády č. 535/2011 Z. z. V priebehu rokovaní sa ďalej preukázala potreba dôkladnej starostlivosti o odbornú terminológiu v jazykoch národnostných menšín na ústrednej úrovni, ako aj potreba vydania metodického usmernenia a potreba zriadenia medzirezortnej pracovnej komisie, prostredníctvom ktorej by sa systematicky koordinovalo uplatňovanie zákona. Predstavitelia príslušných ministerstiev a ústredných orgánov štátnej správy prejavili záujem o uskutočnenie školení pre zamestnancov orgánov verejnej správy v ich pôsobnosti s cieľom ich odbornej (jazykovej) a metodickej prípravy na uplatňovanie zákona č. 184/1999 Z. z.

Úrad vlády Slovenskej republiky v priebehu roka 2011 uskutočnil prieskum o stave používania jazykov národnostných menšín v oblasti územnej samosprávy – obcí. Úrad vlády Slovenskej republiky 6. júla 2011 listom oslovil všetky obce, ktoré sú uvedené v zozname obcí ustanovenom v prílohe nariadenia vlády č. 221/1999 Z. z., t. j. 656 obcí, z toho 512 s maďarským, 68 s rusínskym, 57 s rómskym, 18 s ukrajinským a 1 s nemeckým obyvateľstvom. Obciam bol doručený dotazník s otázkami týkajúcimi sa používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku a označovania v jazyku národnostnej menšiny. Takto získané údaje boli sekciou národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky spracované a používané v rámci poskytovania odbornej a metodickej pomoci pri vykonávaní zákona (príloha č. 1).

Na základe rokovaní uskutočnených s príslušnými ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy podpredseda vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny 24. októbra 2011 zriadil medzirezortnú pracovnú komisiu na vykonanie zákona č. 184/1999 Z. z.. Predmetom činnosti komisie mala byť spolupráca zastúpených orgánov ústrednej štátnej správy pri príprave na vykonanie zákona č. 184/1999 Z. z. s cieľom efektívneho, hospodárneho a včasného zabezpečenia súladu skutočného stavu s ustanoveniami zákona do 30. júna 2012. Za predsedu komisie bol vymenovaný generálny riaditeľ sekcie národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky, jej členovia boli

vymenovaní na základe nominácií jednotlivých ministrov, resp. vedúcich ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

Prvé zasadnutie komisie sa konalo 14. februára 2012 na Úrade vlády Slovenskej republiky. Na zasadnutí sa prejednávali nasledujúce otázky: hodnotenie prípravy na uplatňovanie zákona č. 184/1999 Z. z., príprava odborného terminologického slovníka v jazykoch národnostných menšín, elektronické vybavovanie vecí v jazykoch národnostných menšín, metodické a odborné školenia v súvislosti so zákonom o používaní jazykov národnostných menšín, metodické usmernenie k zákonu o používaní jazykov národnostných menšín. Bol schválený harmonogram úloh v súvislosti s uplatňovaním zákona. Zistilo sa, že najväčšie problémy pri uplatňovaní zákona sú spôsobené nedostatkom financií, zložitou zásahov do elektronických systémov a nedostatočnou znalosťou odbornej terminológie v jazykoch národnostných menšín zamestnancami orgánov verejnej správy. Členovia komisie sa dohodli, že spoločne vypracujú metodické usmernenie na uplatňovanie zákona.

Sekcia národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky ako odborný útvar podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny v zmysle § 7a ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z. poskytoval metodickú pomoc na vykonanie zákona nasledovnými spôsobmi:

- a) vydávanie stanovísk a informácií k vykonávaniu zákona,
- b) školenia pre zamestnancov obcí na zasadnutiach regionálnych združení ZMOS v rôznych regiónoch SR,
- c) rokovania s orgánmi miestnej štátnej správy v súvislosti s prípravou na vykonanie zákona.

Stanoviská a informácie vydávané sekciou národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky sa týkali najmä používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku (napr. používanie jazykov národnostných menšín vo výpisoch z matriky, používanie mena a priezviska v jazyku národnostnej menšiny, používanie jazykov národnostných menšín v stavebnom konaní, druhy úradných dokumentov, ktoré sa vydávajú dvojjazyčne, používanie jazykov národnostných menšín v úradnej agende obce, vzťah zákona o slobodnom prístupe k informáciám a zákona o používaní jazykov národnostných menšín a pod.), ako aj napríklad

označovania v jazykoch národnostných menšín (uvádzanie oznamov a informácií, označovanie železničných staníc a zastávok).

Úrad vlády Slovenskej republiky sa na základe informácií získaných od príslušných ústredných orgánov štátnej správy začal venovať starostlivosti o odbornú terminológiu v jazykoch národnostných menšín v druhej polovici roka 2011. Hlavným východiskom tejto práce bola skutočnosť, že jazyky národnostných menšín môžu byť plnohodnotne uplatňované v úradnom styku, ak disponujú vhodnou odbornou terminológiou. Takáto starostlivosť je základom pre vytvorenie priaznivých podmienok na uplatnenie jazykových práv národnostných menšín a na naplnenie efektívnej rovnosti príslušníkov národnostných menšín v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.

Tvorba odbornej terminológie mala za cieľ, aby sa odborná terminológia v jazykoch národnostných menšín používala vo všetkých príslušných obciach vymedzených zákonom č. 184/1999 Z. z. jednotne a aby bola sprístupnená ako zamestnancom príslušných orgánov verejnej správy, tak aj občanom patriacim k národnostnej menšine. Takto vytvorená odborná terminológia mala tvoriť základ pre tvorbu dvojazyčných dokumentov v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z.

Proces tvorby odbornej terminológie bol nasledovný:

- a) sekcia národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky vyžiadala potrebné podklady (vzory úradných dokumentov) od tých ústredných orgánov štátnej správy, ktoré prostredníctvom svojich orgánov miestnej štátnej správy mali uplatňovať zákon a od obcí,
- b) z takto zozbieraných dokumentov expertná skupina jazykovedcov a právnikov vytvorila základný rámec odborných terminologických slovníkov: zoznamy výrazov, ktoré mali byť premietnuté do jazykov národnostných menšín,
- c) základný rámec odborných terminologických slovníkov bol pripomienkovaný jednotlivými príslušnými ústrednými orgánmi štátnej správy,
- d) zriadili sa pracovné skupiny, ktoré k jednotlivým odborným výrazom priradzovali výrazy v jazykoch národnostných menšín (v maďarskom, rómskom a rusínskom jazyku). Členmi pracovných skupín boli skúsení právnici a jazykovedci – príslušníci národnostných menšín.

5 Nelegislatívne opatrenia Úradu vlády Slovenskej republiky a Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky v oblasti používania jazykov národnostných menšín

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny bol zriadený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 264 zo dňa 13. júna 2012 dňom 14. júna 2012. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky v rámci svojej činnosti, okrem iného dbá o presadzovanie a dodržiavanie vnútroštátnych a medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, a to aj v oblasti používania jazykov národnostných menšín.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny po jeho zriadení pokračoval v starostlivosti o odbornú terminológiu v jazykoch národnostných menšín. Pracovné skupiny pripravujúce odborné terminologické slovníky v jazykoch národnostných menšín ukončili svoju činnosť v máji 2012. Po ukončení činnosti pracovných skupín došlo k posledným úpravám materiálov a 16. júla 2012 boli zverejnené na webovom sídle splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny tri terminologické slovníky: slovensko–maďarský, slovensko–rómsky a slovensko–rusínsky slovník. Podľa informácie uvedenej na webovom sídle splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny slovníky, treba považovať za základ starostlivosti o odbornú terminológiu v menšinových jazykoch, v ktorej sa má pokračovať s cieľom zabezpečenia priaznivých podmienok na používanie menšinových jazykov na Slovensku. Ďalšie opatrenia sa v tejto oblasti po zverejnení slovníkov neuskutočnili.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny v nadväznosti na činnosť sekcie národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky nadviazal spoluprácu s Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky s cieľom vyriešenia otázky uvádzania označení železničných staníc a zastávok okrem štátneho jazyka aj v jazyku národnostnej menšiny. V priebehu roka 2012 niektoré obce, ako aj občianski aktivisti sa obrátili na Úrad splnomocnenca Slovenskej republiky pre národnostné menšiny s požiadavkou o umožnenie umiestnenia označenia železničnej stanice/zastávky okrem štátneho jazyka i v jazyku národnostnej menšiny. Úrad vlády Slovenskej republiky, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky a Železnice Slovenskej republiky sa dohodli, že vzniknutý problém vyrieši odborná

pracovná skupina. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a sekcia vládnej legislatívy Úradu vlády Slovenskej republiky vyhotovili vo veci odborné stanovisko, v ktorom sa konštatuje, že zrejme bude potrebné novelizovať zákon č. 513/2009 Z. z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákon č. 184/1999 Z. z.

Zákon č. 184/1999 Z. z. od 1. júla 2011 umožňuje ukladanie sankcií v správnom konaní za porušenia zákona. Správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín upravuje § 7b zákona. Príslušným na prejednanie správnych deliktov je od 1. októbra 2012 Úrad vlády Slovenskej republiky. Podľa organizačného poriadku Úradu vlády Slovenskej republiky v rámci Úradu vlády Slovenskej republiky správne delikty prejednáva kancelária vedúceho služobného úradu.

Od účinnosti ustanovení o správnych deliktoch dostal Úrad vlády Slovenskej republiky jeden podnet v zmysle § 7b ods. 1 písm. b) zákona č. 184/1999 Z. z., týkajúci sa vydania opisu sobášneho listu v jazyku národnostnej menšiny. Podanie bolo podané proti matričnému úradu a týkalo sa maďarského jazyka.

Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 287/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, prešli právomoci bývalého podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny vyplývajúce zo zákona č. 184/1999 Z. z. na Úrad vlády Slovenskej republiky. Úrad vlády Slovenskej republiky zriadil medzirezortnú pracovnú komisiu (členov komisie menuje vedúca služobného úradu Úradu vlády Slovenskej republiky) na vykonanie zákona č. 184/1999 Z. z.. Cieľom obnovennej komisie má byť koordinácia uplatňovania zákona na úrovni orgánov miestnej štátnej správy a vytvorenie stabilného mechanizmu na poskytovanie odbornej a metodologickej pomoci pri vykonávaní zákona. Úrad vlády Slovenskej republiky s cieľom vytvorenia komplexného obrazu o uplatňovaní zákona č. 184/1999 Z. z. na úrovni orgánov miestnej štátnej správy uskutočnil v novembri 2012 dotazníkový prieskum, ktorý sa zameriaval na používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku. Výsledky prieskumu sú uvedené v prílohe č. 2.

6 Závery

Používanie jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike upravuje celý rad ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov. Základ úpravy predstavuje ústava, v ktorej sa zakotvuje právo príslušníkov národnostných menšín na používanie ich jazykov vo všetkých oblastiach verejného i súkromného života. Túto úpravu dopĺňajú medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná a ktoré majú prednosť pred zákonmi. Na úrovni zákonov je úprava používania jazykov národnostných menšín obsiahnutá vo veľkom množstve predpisov, teda úprava je roztrúsená, ba v niektorých prípadoch neprehľadná. Z dôvodu, že nie vždy sú jednoznačné vzťahy rôznych právnych predpisov upravujúcich často podobné oblasti, čo môže viesť k interpretačným a následne aj aplikačným ťažkostiam. Pre zabezpečenie právnej istoty v tejto oblasti, by bolo žiaduce zrevidovanie niektorých ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov a zjednodušenie právnej úpravy pri zachovaní všetkých doteraz garantovaných práv príslušníkov národnostných menšín.

Vláda Slovenskej republiky je pripravená v tejto oblasti pokračovať v spolupráci s monitorovacími orgánmi relevantných medzinárodných organizácií na báze trvalého a konštruktívneho dialógu.

Úrad vlády Slovenskej republiky poskytuje odbornú a metodickú pomoc subjektom uplatňujúcim zákon, predkladá vláde Slovenskej republiky správu o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky raz za dva roky a prejednáva správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín. Na Úrade vlády Slovenskej republiky sa týmito činnosťami venuje najmä Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a kancelária vedúceho služobného úradu.

Vláda Slovenskej republiky sa aktívne venuje otázke používania jazykov národnostných menšín. V rámci tejto činnosti sa vykonávajú rôzne opatrenia, najmä poskytovanie stanovísk, školenia, starostlivosť o odbornú terminológiu a pod. Vláda Slovenskej republiky sa zaviazala chrániť priaznivé podmienky na používania jazykov národnostných menšín, čo predpokladá pokračovanie v aktívnej činnosti, v skúmaní podmienok používania jazykov národnostnej menšiny a starostlivosť o jazyky národnostných menšín v súlade s vnútroštátnym právnym poriadkom a medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.